

Ceaușescu kulturális népirtást követ el (Ceaușescu begår kulturell folkmord)

1. A magyarokat üldözik és elnyomják Romániában (Rumäniens ungrare förföljs och förtrycks)

Elmúltak már azok az idők, amikor Magyarországra szóló útlevéllel bíró erdélyi magyarok, miután úgy döntöttek, hogy többé nem térnek vissza szülőföldjükre, kénytelenek voltak hónapszám Budapesten bujkálni, míg meg nem találták a lehetőségét, hogy a határon át eljussanak a nyugati országokba. Ez azzal a kockázattal járt, hogy a magyar hatóságok az utcán vagy az osztrák határnál elkapják őket immár lejárt, érvénytelen okmányaikkal, és bilincsbe verve adják át őket a román hatóságoknak, akiktől – „kezelésük” bevezetéséeként – kegyetlen verést kaptak a rémült magyar határőrök szeme láttára.

Ma a román állampolgárok ideiglenes magyarországi tartózkodási engedélyt kaphatnak, és menekülteknek tekintik őket, még ha politikai menedékjogukat nem ismerik is el.

Az út idáig hosszú és kacskaringós volt, de e soroknak nem célja ennek a folyamatnak az elemzése. Fontosabbnak tűnik a kérdés: mi kényszerítette romániai emberek tízezreit (különösen az erdélyieket és főként magyarokat), hogy elhagyják őseik földjét, otthagyják házukat és talán egy élet munkájával szerzett valamennyi ingatlanukat. Vagy ennél is többet: az elutazó túszként hátrahagyja a férjét vagy a feleségét, valamint gyermekeit is (Romániában ritkán adnak a család minden tagja számára egyidőben útlevelet), és új helyet keresen további élete számára, annak ellenére, hogy teljesen bizonytalan, mikor találkozhat újra családjának otthon maradt tagjaival? Miből ered ez a kétségbeesés, amely egyidőben döntés is: csak vissza ne többé!?

Ennek a lelkiállapotnak a tanúi a szaporodó sírok is, melyekben azok maradványai nyugosznak, akik – mivel útlevélkérésüket visszautasították – életük kockáztatásával próbáltak rejtve átkelni a jugoszláv határon, de főként a magyaron, és a román határőrök lelőtték őket.

Budapesti életünk utolsó esztendejében sok menekült keresett fel engem a lakásunkon, hogy a hozzájuk hasonló előzetes esetek ismeretében tanácsot adjak nekik, miként kell eljárjanak, hogy Magyarországon maradhassanak, vagy szabad országokba kívánván távozni, segítséget kapjanak tőlem a magyarországi kommunista párt központi bizottságának illetékes személyeinek szóló kérvény megfogalmazásában. Ebben fel kellett sorolni az általuk átélt konkrét eseményekhez fűződő politikai indokokat. Az erdélyi magyarok többsége arra a kérdésemre, hogy milyen panaszai vannak hazai életükben, csak általánosságokat mondtak: nem tudunk ott élni, mert magyarok vagyunk; elnyomottak és üldözöttek vagyunk azért az egyszerű tényért, hogy a magyar kisebbséghez tartozunk. Nehezen tudtam kiszedni belőlük a velük történeteket, ezeket suttozva mesélték el, miközben gyanakodva néztek (mint otthon is tették) a beszélgetésünk helyszínéeként szolgáló szoba sarkai felé, azzal a nyilvánvaló gondolattal: nincs-e vajon valahol a román állami biztonsági szervek által elrejtett mikrofon? Megfélemlített emberek voltak, akik a lelkükbe épült félelmet magukkal hozták Budapestre is.

Az általuk mondottak azt bizonyították, hogy Romániában a nemzetiségek elnyomása jelen van az emberi élet minden területén, beleértve a magánéletet is.

A munkahelyeken – azokon a vidékeken is, ahol többségben maradt a magyar népesség – az ember azt veszi észre, hogy lassan minden főnöki állást románok töltenek be. Ő maga tíz vagy még több éve ugyanabban a fizetési kategóriában stagnál, a román kollégái viszont – hozzáértésüktől és munkájuk minőségétől függetlenül – gyorsan haladnak a hivatali ranglétrán. A vele egyazon etnikumhoz tartozó kollégáival tilos az anyanyelvükön beszélni, és gyakran „lefelejtik” a jutalomlistáról, vagy sokkal kisebb összeget ítélnék meg neki.

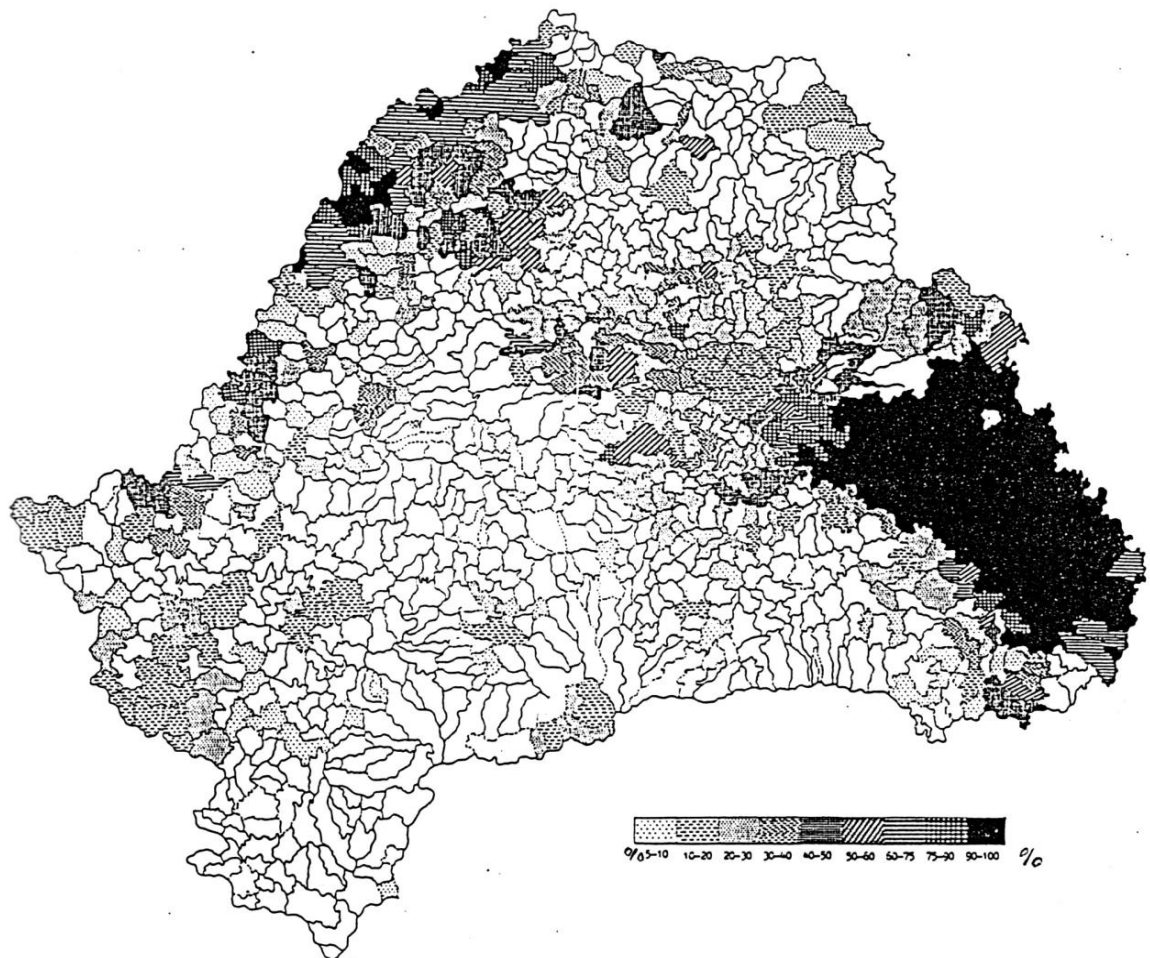
Azoknál a vállalatoknál, ahol sok magyar munkás dolgozik (számuk megfelel a helyi lakosságban meglévő arányuknak), az alkalmazottak egy részét – a munkahelyek számának a termelés átszervezése miatti csökkentése ürügyével – felszólítják, hogy ó-romániai vállalatoknál (tehát Erdélyen kívülieknél, mindenképp az olténiai lignitbányáknál, ahol hiányoznak a civilizált munkafeltételek) kössenek munkaszerződést. Így arra kényszerülnek, hogy elhagyják megszokott környezetüket, életfeltételeiket, rokonaikat, barátait, és egy szintiszta román környezetbe ültetik át őket. Amikor az illető az új munkahelyére ér (ahol a legtöbbször a képzettségénél alacsonyabb szintű munkát kell végeznie), az

ottani helyi lapokban annak a vállalatnak a munkaerőt toborzó hirdetésait olvashatja, amelyet neki el kellett hagynia.

Ha valaki visszautasítja, hogy az említett szerződést aláírja, a munkakönyvébe bejegyzett „i” betűvel bocsáthatják el, ami a „fegyelmetlen” szó román megfelelőjének („indisciplinat”) első betűje. Ennek a betűnek a tulajdonosát sehol nem alkalmazzák, márpedig az, akinek nincs munkahelye, a Romániában érvényben levő törvények értelmében büntetendő, és kényszermunkára hurcolhatják. A bányába küldés veszélye mindig fenyegetően lebeg valamennyi munkás feje fölött, függetlenül attól, hogy mi a szakmája és milyen a képzettségi szintje.

A romániai magyarok román nyelven működő bölcsődébe és napközibe adhatják gyermekeiket. (Kevés helyen léteznek magyar nyelvű csoportok.) Az általános iskolák (ezek nyolc osztályosak) nyelvileg vegyesek (itt az esetek többségében román az igazgató), de az osztályfőnöki órákat és az osztályon kívüli tevékenységeket a magyar osztályokban is román nyelven kell tartani. A kisebbségek gyermekeinek tilos a szünetekben anyanyelvükön beszélni. Minden tanár számára kötelező a diákoknak a szakkifejezéseket románul is megtanítani, és az óra egy részét inkább ezen a nyelven kell tartani. Ez a gyakorlat szükségszerűvé vált: az utóbbi években az oktatás valamennyi szintjén megszűnt a magyar nyelven történő felvételzés lehetősége. Ez a középiskolák első és harmadik évére is érvényes. Ahogy emelkedünk a tanügy szintjein, annál inkább korlátozzák a magyar nyelvű helyek számát, gyakorlatilag egy numerus clausust vezettek be, mindenekelőtt a középfokú oktatás első évében. A felsőfokú és egyetemi magyar oktatást – némely ilyen jellegű erdélyi intézmény még létező néhány csoportja kivételével – gyakorlatilag megszüntették.

A magyarok százalékos aránya Erdélyben az 1956-os román népszámlálás adatai szerint:

Noha van egy törvény, mely szerint a kisebbségi osztályok tanítóinak ismerniük kell az oktatás nyelvét, az utóbbi években a túlnyomó részt magyarok által lakott területeken (a Székelyföld megyében és az ország északnyugati részén) Ó-Romániából (a Regátból, vagyis a hajdani román királyságból) származó, csak románul tudó pedagógusokat neveznek ki, és egy szóbeli rendelkezés értelmében minden tanügyi káder azon a nyelven oktat, amelyet ismer.

Azok a magyarok, akik valamilyen főiskolát vagy egyetemet végeznek (számuk a már említett numerus clausus bevezetése következtében hivatalos arányuknál már régóta kisebb) Ó-Románia területén kapnak állást, így fokozatosan megfosztják az erdélyi magyarokat az értelmiségüktől. Minden újonnan kihelyezettnek arra köteleznek, hogy öt évig a neki felajánlott munkahelyen dolgozzon, de ezen idő letelte után is szinte lehetetlen áthelyeztetnie magát Erdélybe. Ha valaki felbontja a munkaszerződését, egyáltalán nem jut többé munkahelyhez.

A kisebbségek gyermekei egyáltalán nem tanulnak a saját történelmükről. A történelemoktatás azzal kijelentéssel kezdődik (és ezzel végződik is), hogy „a mi őseink a dákok”, akik a római uralom idején (vagyis alig több, mint másfélszáz év alatt) ellatinosodtak. A román történészek elmélete szerint kétségtelenül ez történt a Római Birodalom határain kívül élő szabad dákokkal is. Ez a folyamat csaknem kétezer évvel ezelőtt történt, és – noha a későbbi századokban számtalan vándornép követte egymást Erdélyben – szerintük akkor alakult ott ki a román nép, és folytonosságát mindmáig rendületlenül megőrizte. E felfogás szerint a barbár magyar hordák, amelyek mintegy 1100 éve hatoltak be a Kárpát-medencébe, leigázták az erdélyi románokat. Az ezt cáfoló vagy egyáltalán a magyarok erdélyi jelenlétére utaló archeológiai és irattári bizonyítékokat a román historiográfia ignorálja. A romániai magyar szakembereket üldözték, mivel az archeológiai ásatások alkalmával tiltakoztak a román teóriával összeegyeztethetetlen talált tárgyak megsemmisítése, újbóli elföldelése, és hamis értelmezése ellen. Romániában az irattárak dokumentumai csak a rezsím szempontjából megbízható kutatók számára hozzáférhetőek. A még Erdélyben tevékenykedő magyar történészek (a nemzetiségek újabb generációi számára ez a hivatás már nem hozzáférhető), nem közölhetik dolgozataikat még akkor sem, ha csupán e terület magyar *kultúrájáról* szeretnének írni.

A „papírhíannyal” kapcsolatos intézkedések súlyosabban érintik a kisebbségek újság-, folyóirat- és könyvkiadását, mint a románokét. Magyarország és Románia között már három éve nincs kulturális egyezmény, ezért magyarországi könyvbehozatal nem létezik. Románia az állampolgárai számára nem teszi lehetővé, hogy magyarországi újságokra vagy folyóiratokra előfizessenek. A magyar nyelven nyomtatott kiadványokat a határnál a turistáktól, azok állampolgárságától függetlenül elkobozzák. Tudomásom van olyan esetekről, amikor a román állambiztonság emberei kihallgatták azokat, akik Magyarországon nyomtatott könyveket próbáltak behozni az országba. Az ilyen könyveket – különösen a történelemmel vagy akár a magyar irodalom történetével foglalkozókat – a főleg magyar értelmiségieknekél gyakran tartott házkutatások alkalmával elkobozzák.

Az iskolákban időközönként a budapesti televízió adásainak nézése elleni propagandakampányokat tartanak. Némely helyiségben a rendőrség terrorizálja a lakosságot, hogy szedjék le a műsorok vételét lehetővé tevő antennákat. Ugyanakkor beszüntették a bukaresti televízió magyar és német nyelvű adásait, továbbá a kolozsvári (románul: Cluj-Napoca), valamint a marosvásárhelyi (rom.: Tîrgu Mureş) rádióstúdióit is.

Állandó széleskörű ateista és egyházellenes propaganda folyik. Munkahelyén bárkit felelősségre vonhatnak a vallásosságáért. A templomba járó tanügyi káderek elvesztik az állásukat, mert alkalmatlanoknak nyilvánítják őket arra, hogy nevelő munkájuk során „a világról tudományos felfogást alakítsanak ki”. A közmunkát, amely minden felnőtt számára kötelező, következetesen vasárnapra teszik, így az a vallásos élet megnehezítésére is szolgál. A magyar vallások (katolikus, kálvinista, unitárius) papképző főiskoláira felvettek számát az állami szervek a szükségleteknél alacsonyabb szinten határozzák meg, ezért sok helyen a nyugdíjas korhatárt már rég meghaladott pap gondozza több község lelki életét. A papokat az állambiztonság szervei terrorizálja, hogy szolgáltatassanak nekik információkat az emberekről.

A sovinszta terror a magánéletet is befolyásolja. Így például a családi ünnepek alkalmával (menyegző, keresztelő stb., amelyeket a helyi szervek kell engedélyezzenek) az énekeknek csak a

negyede lehet magyar, a többi román kell legyen. Azokat, akik minden összejövetelkor a magyar múlttal kapcsolatos magyar népdalokat énekelnek, kihallgatásra rendelik, és legtöbbször a milícia vagy a szekuritáé tagjai bántalmazzák őket. Többek között a magánélet bizonyos vonatkozásai is a zsarolás eszközeivé lehetnek, hogy kierőszakolják a polgárnak az állambiztonsági szervekkel való együttműködését. A besúgók nagy száma miatt az emberek félnek nyíltan beszélni még a legjobb ismerőseik előtt is.

Az erdélyi állambiztonsági szervek fő feladata a magyar lakosság ellenőrzése. Én személyesen nem ismerek egyetlen ottani magyar személyiséget sem, akinek akármilyen apró szerepe volt is ennek a nemzetiségnek a kulturális életében, ne lett volna „kapcsolata” ezekkel a szervekkel. Évtizedünkben napirenden vannak az ezen kapcsolatok közben elszenvedett bántalmazások miatti halálesetek, a gyanús körülmények között történt „öngyilkosságok”.

Jelenleg a kisebbségeket hivatalosan magyar vagy német stb. nyelvű románoknak nyilvánítják. Az idézett kontextusban a „román” szó nem az állampolgárságra vonatkozik, hanem arra a nemzetre, amelyikhez mindenki tartozik. Senki nem adhat olyan magyar keresztnévet a gyermekeinek, amelyet nem lehet románra fordítani. A kisebbségek sajtójának az erdélyi helységeket csak románul szabad megneveznie, noha több száz helység csak az első világháború után, mikor már Romániához tartozott, kapott először román nevet. A községek racionális megszervezésének és a művelhető területek növelésének ürügyével több tucat sok száz vagy éppen ezeréves falunak a föld színéről való eltörléséről dolgoztak ki terveket. Ezek a tervek Románia valamennyi helységére vonatkoznak, de elkerülhetetlenül a kisebbségek múltja nyomainak a csökkentését eredményezik, ugyanakkor számtalan történelmi emlékmű (főleg templomok) elpusztításához vezetnek majd.

Az utóbbi években megindult egy mind szélesebb és mind nyíltabb propaganda a magyarok ellen, egyoldalúan felidézve a két nép múltbeli – valós és képzeletbeli – összeütközéseit. A magyarokat e szerint lelki nyugtalanság és Erdély „leigázása” idejéből származó vadság jellemzi. Ebből egy szavakba öntött sugalmazás született: a magyarok erdélyi jelenléte, de maga a magyar állam léte is veszélyt jelent Románia számára.

A magyarokat sokszor arra kényszerítik, hogy saját népükkel szemben foglaljanak állást. Így a múlt év februárjában, az úgynevezett Együttélő Nemzetiségek Dolgozóinak Nemzetiségi Tanácsainak gyűlésén a magyar és a német kisebbségek küldöttei el kellett ítélnék a Magyarországon megjelent *Erdély története* című könyvet (I-III., Akadémiai Kiadó, 1987.), amely egy tudományos munka, nem pedig politikai pamflet. A felszólalóknak magyarországi „fasiszta körök”-ről és a „magyar revizionizmus újjáéledésé”-ről kellett beszélniük. Egyetlen ember merészelt visszautasítani ezen a tanácskozáson a szervezők által előre elkészített szöveg felolvasását. Ez az ember azon az éjszakán kiesett a szállásul szolgáló szállodának az ablakán, és meghalt. (Megjegyzés: A neve Bálint Ferenc, aki a szászrégeni sörgyárnak volt párttitkára. 1987. február 24-ről 25-ére virradó éjjel halt meg.)

Az állampolitika rangjára emelt magyarellenes uszítás nem hagyja érintetlenül a román lakosság szellemét. Azokban a városokban, ahol harminc vagy még több évvel ezelőtt a magyar lakosság túlnyomó többségben volt (hogy más helységekről ne is beszéljünk), a magyarokba belekötnek, fenyegetik, vagy éppenséggel megverik őket az utcán csak azért, mert egymás közt magyarul beszélnek. „Beszélj románul, ha román kenyeret eszel” – mondják ma naponta Erdély különböző részein. Ez az ellenséges légkör nagymértékben hozzájárul szekuritáé által a lakosságra gyakorolt terror megnövekedéséhez, és rémületet, néma pánikot kelt, amiből egyedüli szabadulásnak az ország elhagyása tűnik.

Az eddig elmondottak a romániai nemzeti kisebbségek, mindenekelőtt a magyarok helyzetének csupán rövid áttekintését képezik. Az említett vonatkozások valami többet, valami sajátosat képviselnek, olyat, ami még nagyobb súllyal nehezedik a nemzetiségekre, és többletterhet jelent a valamennyi román állampolgár által elszenvedett elnyomásban.

Az Erdély elrománosítására törekvésnek, amit valamennyi eddigi rezsim támogatott, és mindjárt az első világháború befejezése után kezdődött, ma új eszközök állnak a rendelkezésére Ceaușescu fasiszta típusú diktatúrájában, ahol minden hatalom, a gazdasági éppúgy, mint a politikai egyetlen kézben összpontosul, a társadalom pedig mesterségesen atomizálódott. Ennek a diktatúrának a fő eszméje (amelynek lényege valószínűleg csak látszólag kapcsolódik egyetlen személyhez) egy egységes,

homogén nemzetállam, amelynek ideológiailag az „ein Volk, ein Reich, ein Führer” képezi az alapját. Ez az ideál nehezen megvalósítható egy soknemzetiségű országban, amilyen most, és főleg amilyen volt Románia. Az erdélyi németeket a román állam a Német Szövetségi Köztársaságnak adta el jó pénzért. A Romániát elhagyó minden németért konvertibilis valutát kapott. A zsidókat is így adták el Izraelnek már régebben, ezért számuk meglehetően kicsi Romániában.

Az említett cél megvalósításának útjában mindenekelőtt az erdélyi magyarok állnak (becslések szerint számuk 2,2 millió lehet), akik – noha semmiféle lehetőségük nincs arra, hogy hatást gyakoroljanak a politikai szférára – abból a tényből eredően, hogy ezer éven át, míg Erdély Magyarország része volt, fejlett értelmiséggel egy erős kulturális örökséget hoztak ott létre, még jelentős ellenállást fejthetnek ki a románosítással szemben. Ezért kell őket megfosztani a múltjuk tudatától, a saját értékeikre alapozott méltóságuktól, amit minden nép a maga módján birtokol. Az értelmiséget el kell korcsosítani, szét kell szórni. A magyar kulturális intézmények maradványai – amelyek egyébként már régen a román kommunista párt vezetése alatt állnak – a megszűnés útján tengődnek. Meg kell fosztani őket a nyelvüktől – nem csupán a kultúrájuk fejlődésének, hanem a magyar kultúra mindenféle alkotásához való hozzáférés akadályozása által is.

Nagy, erőszakos népességi mozgások vannak folyamatban; nem csupán az történik, hogy magyarokat küldenek Ó-Romániába (a Regátba); ennél jelentősebb az ellentétes mozgás: egész lakónegyedeket építenek az erdélyi városokban az odatelepített románoknak, akiket szervezeten hoznak a Kárpátokon túlról (mely hegyek valamikor Magyarország és Románia határát képezték), de számuk nő a magyarok által lakott falvakban is. Az új jövevények hamar megtanulják az erdélyi magyarok csúfnevét, a bozgot. A szó hazátlant jelent, és azokra vonatkoztatják, akiknek ősei éppen azon a földön éltek.

Egy magyar menekült munkás mondta egyszer: „Határtalannak és szabadnak érzem Budapest szennyezett egét”.

Azt hiszem, hogy a fenti mondatot érthetővé teszi mindaz, ami ebben az írásban megelőzte, noha furcsa módon egy olyan ország fővárosára vonatkozik, amelyet ugyancsak egy kommunista párt kormányoz.

(Megjelent svédül Jan Behre göteborgi újságíró EXAUDI című magánfolyóiratában, 1988 júliusában, magyarul pedig a KAPU 2016/5-ös számában..)